

DZIAŁALNOŚĆ SĄDU DORAŻNEGO (STANDGERICHT) W ŚWIETLE ZACHOWANYCH AKT TAJNEJ NIEMIECKIEJ POLICJI PAŃSTWOWEJ W CIECHANOWIE – PŁOCKU

Abstrakt

Sądownictwo dorażne niemieckiej policji bezpieczeństwa było obok aresztu prewencyjnego (*Schutzhaft*), podstawowym narzędziem okupacyjnego terroru w Generalnym Gubernatorstwie oraz na ziemiach wcielonych do III Rzeszy, w tym na terenie rejencji ciechanowskiej (*Regierungsbezirk Zichenau*). Policyjny sąd dorażny (*Polizeistandgericht*) orzekał najczęściej wyrok kary śmierci, w szczególności w stosunku do osób przynależących do polskiego ruchu oporu. Jego ofiarami stali się również obywatele polscy pochodzenia żydowskiego, powracający nielegalnie z Generalnego Gubernatorstwa. Działalność sądu dorażnego nie miała nic wspólnego z prawem, jego ofiary nie miały żadnej możliwości odwołania się od jego wyroku. W wyniku zbrodniczej działalności sądu dorażnego na terenie rejencji ciechanowskiej śmierć poniosło kilkaset osób.

Słowa kluczowe: gestapo, sąd dorażny (*Standgericht*), żołnierze polskiego podziemia

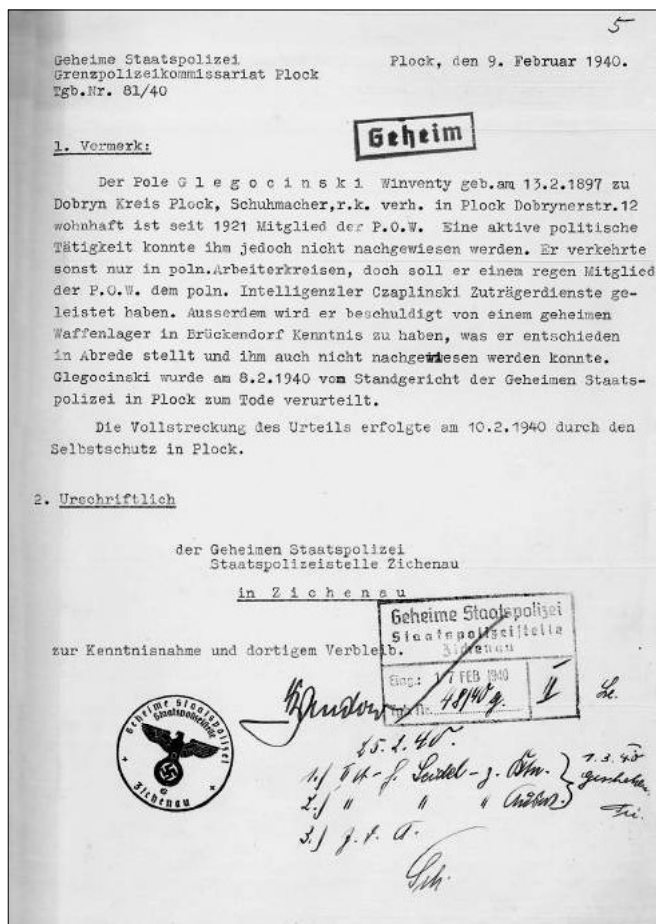
Akta niemieckiej tajnej policji państwowej w Ciechanowie/Płocku (*Geheime Staatspolizei, Staatspolizeistelle Zichenau/Schröttersburg*) przejęta była Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce – Instytut Pamięci Narodowej w latach 80. ubiegłego wieku z Centralnego Archiwum byłego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Na mocy ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej z dnia 18 grudnia 1998 r. zasób archiwalny Głównej i Okręgowych Komisji, w tym zachowana dokumentacja gestapo została przekazana do nowo powstałego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. (art. 68, ust. 1 w/w ustawy). Należy nadmienić, iż zachowało się aż 13167 jednostek aktowych. Uzupelnieniem tychże akt jest kartoteka osobowa (blisko 7 metrów bieżących), oraz księgi podawcze (*Tagebücher*) za lata: 1941-1944.

Ocalała dokumentacja gestapo w Ciechanowie/Płocku zawiera wiele istotnych danych o działalności sądu dorażnego gestapo na terenie rejencji ciechanowskiej. Pierwsze udokumentowane posiedzenie sądu dorażnego pochodzi z 8 lutego 1940 r. i odbyło się w siedzibie gestapo w Płocku. Przewodniczącym sądu był Inspektor Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w Królewcu SS-Oberführer dr Otton Rasch, natomiast ławnikami SS-Untersturmführer Bandow i SS-Oberscharführer Lerch. Sprawa toczyła się przeciwko Wincentemu Glegocińskiemu, b. członkowi Polskiej Organizacji Wojskowej, oskarżonemu o to, że wiedział o ukrytej broni

w okolicy Płocka. Glegociński skazany został na karę śmierci¹. Tego samego dnia skazano na karę śmierci Tadeusza Czaplińskiego, Władysława Nowickiego, b. członków Polskiej Organizacji Wojskowej oraz dziennikarza Michała Niemira. Wyroki wykonał Selbstschutz w Płocku 10 lutego 1940 r.²

Kolejne posiedzenie sądu dorażnego odbyło się na terenie obozu w Działdowie 7 kwietnia 1940 r., podczas którego na karę śmierci skazano Franciszka Brzezińskiego, Eugeniusza Czarneckiego/Czernckiego, Stanisława Fronczaka, Józefa Firinowicza za rzekome prześladowania Volksdeutschów w 1939 r. i szmugiel³.

Dnia 16 względnie 17 kwietnia 1940 r., rozpatrzono 21 spraw dotyczących obywateli polskich pochodzenia żydowskiego, aresztowanych przez funkcjonariuszy komisariatu granicznego policji w Modlinie – Nowym Dworze za nielegalne przekroczenie tzw. zielonej granicy z Generalnym Gubernatorstwem i powrót do Nowego Dworu. Żydzi skazani zostali na karę śmierci, którą wykonano w obozie przejściowym w Działdowie 16 maja 1940 r. w obecności Inspektora Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w Królewcu SS-Oberführera dr Ottona Rascha, któremu podlegał obóz w Działdowie. W skład sądu orzekającego (*Standgericht der Geheimen Staatspolizei – Staatspolizeistelle Zichenau*) weszli: jako przewodniczący szef placówki gestapo w Ciechanowie SS-Hauptsturmführer asesor rejencyjny Hartmut Pulmer oraz jako ławnicy SS-Untersturmführer komisarz kryminalny

Fragment sprawy przeciwko Wincentemu Glegocińskiemu
AIPN, GK 629/1057

Renner, SS-Untersturmführer sekretarz kryminalny Schenk. Posiedzenie to odbyło się w siedzibie gestapo w Ciechanowie⁴. Kolejne posiedzenie odbyło się 6 maja 1940 r. i dotyczyło Lucjana Gallasa, Józefa Stachurskiego, Zygmunta Affka, którzy nie donieśli władzom o zakopanej broni w okolicy wsi Okunin. Tym razem w skład sądu orzekającego wszedł jako ławnik SS Obersturmführer Dörhage. Wyrok wykonano w obozie w Działdowie 5 czerwca 1940 r. w obecności komendanta SS-Obersturmführera Hansa Krause⁵. Dnia 8 maja 1940 r. skazano za powrót z Generalnego Gubernatorstwa kolejnych Żydów na karę śmierci, których stracono również w obozie w Działdowie 30 maja 1940 r., przy egzekucji również był obecny komendant obozu⁶. Tego samego dnia, tj. 8 maja 1940 r. na karę śmierci skazano Mariana Zielińskiego za rzekome prześladowanie Volksdeutschow i ukrycie broni. Wyrok wykonano 5 czerwca 1940 r., również w obozie w Działdowie⁷.

Kolejne posiedzenie odbyło się 5 czerwca 1940 r. i dotyczyło posiadania ostrej amunicji przez Stefana Ponichtere. Po akceptacji wyroku przez Inspektora Sipo i SD w Królewcu dr Ottona Rascha egzekucję przeprowadzono również w obozie w Działdowie

14 czerwca 1940 r.⁸ Dnia 30 sierpnia 1940 r. w Makowie Mazowieckim stracono tzw. zawodowego przestępcę Konstantego Leszczyńskiego⁹.

W późniejszym okresie sąd nosił oficjalną nazwę *Das Standgericht für das Regierungsbezirk Zichenau* i jego działalność skierowana była głównie przeciwko członkom polskiego ruchu oporu (*WB – Widerstandsbewegung*). Dnia 15 września 1942 r. skazano na karę śmierci przez powieszenie 40 Polaków, w tym członków Polskiej Organizacji Zbrojnej, których stracono w publicznej egzekucji w Rościszewie (*Kittlitz*), Bodzanowie (*Sporwitten*) i Płocku (*Schröttersburg*) 18 września 1942 r. Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy (*RSHA-Reichssicherheitshauptamt*) każdorazowo był informowany o przeprowadzonej egzekucji każdego więźnia, zgodnie z jego rozporządzeniem z dnia 12 sierpnia 1942 r.¹⁰ Pozostałych więźniów sąd doraźny przekazał do dyspozycji gestapo z zamiarem ich osadzenia w obozie koncentracyjnym KL Auschwitz i KL Mauthausen¹¹.

Dnia 4 grudnia 1942 r. skazano na karę śmierci żołnierzy Związku Walki Zbrojnej, których powieszono w Ciechanowie, Mławie, Przasnyszu i Pułtusku 17 grudnia 1942 r.¹² Więźniowie przed wykonaniem kary śmierci przebywali w obozie pracy wychowawczej w Działdowie¹³. Część więźniów przekazano podobnie jak 15 września 1942 r. do dyspozycji gestapo. Trafili oni między innymi do obozu koncentracyjnego KL Auschwitz¹⁴.

W 1943 r. sąd objął w zakresie swej działalności również okręg Suwałki i nosił oficjalną nazwę *Das Standgericht für den Regierungsbezirk Zichenau und den Kreis Sudauen*. Dnia 6 maja 1943 r. skazano na karę śmierci 14 Polaków, wyrok poprzez powieszenie został wykonany tego samego dnia w lesie koło Działdowa¹⁵.

Kolejny wyrok zapadł dnia 31 maja 1943 r. w sprawie żołnierzy Armii Krajowej (*kryptonim PZP – Polski Związek Powstańczy*), którzy tego samego dnia straceni zostali w więzieniu policyjnym w Pomiechówku przez powieszenie. Przed straceniem więźniowie przebywali również w obozie w Działdowie¹⁶. Jedno z największych posiedzeń odbyło się 25 czerwca 1943 r. w Modlinie-Nowym Dworze Mazowieckim, któremu przewodniczył SS-Sturmbannführer Friedrich Schulz, natomiast ławnikami byli SS Hauptsturmführer Apitz i SS-Obersturmführer Hermann Schaper, tłumaczem zaś SS-Unterscharführer Hermann Plewka. W trakcie posiedzenia skazano na karę śmierci 172 członków polskiego podziemia – 169 członków Polskiej Partii Robotniczej i Gwardii Ludowej, 3 członków ZWZ. Wyrok został wykonany tego samego dnia o godz. 12.30 w więzieniu policyjnym w Pomiechówku

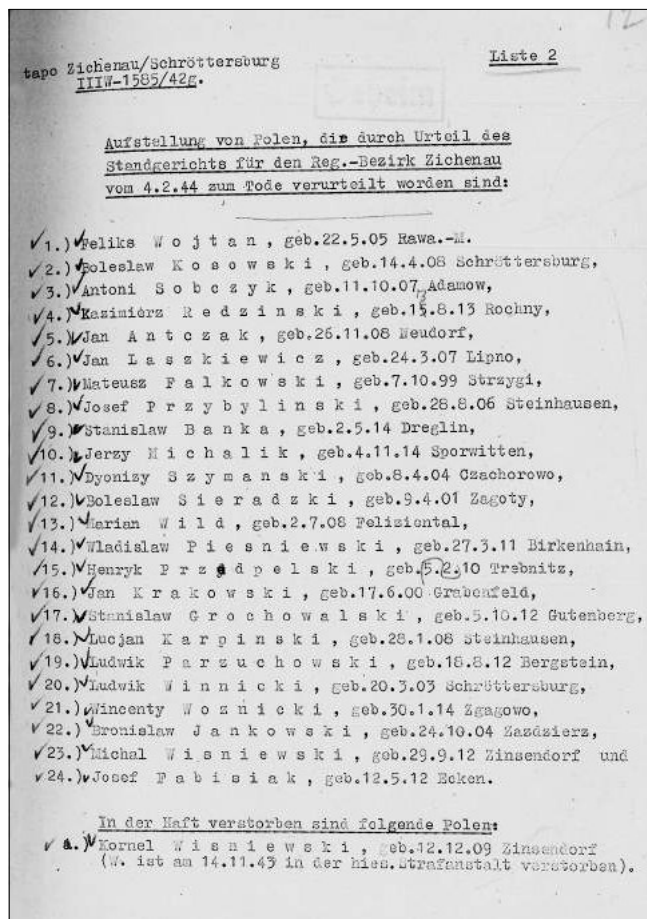
po uprzedniej akceptacji Inspektora Sipo i SD w Królewcu SS-Standartenführera dr Constantina Canariusa. Więźniów ostatecznie rozstrzelano, gdyż byli chorzy na czerwonkę i w obawie zarażenia się odstąpiono od ich powieszenia¹⁷. Z kolei 1 września 1943 r. sąd doraźny skazał na karę śmierci majora Władysława Chmurę, żołnierza ZWZ, którego stracono 8 września 1943 r.¹⁸

Kolejne posiedzenie sądu odbyło się w Modlinie-Nowym Dworze Mazowieckim 1 listopada 1943 r. i dotyczyło 9 członków komunistycznej „Kuba-bandy”, zajmującej się przemytem bydła do GG. Wszyscy zostali skazani na karę śmierci, przewodniczącym sądu był SS-Sturmbannführer Friedrich Schulz, ławnikami SS-Obersturmführer Hermann Schaper oraz SS-Untersturmführer Bauer¹⁹. Dnia 13 grudnia 1943 r. na karę śmierci skazano Antoniego Bandachowskiego, Edwarda Gajkowskiego, Stefana Krupę, Henryka Malanowskiego, Stefana Nowaka, za działalność komunistyczną²⁰.

Szereg wyroków kary śmierci zapadło wobec żołnierzy podziemia, głównie żołnierzy Armii Krajowej, na posiedzeniu sądu 4 lutego 1944 r. w więzieniu policyjnym w Pomiechówku. Zbiorowa egzekucja poprzez powieszenie odbyła się tego samego dnia na terenie wspomnianego więzienia²¹. Wedle zachowanego zestawienia 4 lutego 1944 r. wydano 24 wyroki śmierci²².

Zachowane akta osobowe wskazują jednak na to, iż tego dnia zapadło więcej wyroków skazujących. Kolejne posiedzenie sądu doraźnego w Pomiechówku odbyło się 30 lipca 1944 r. Na karę śmierci skazano wówczas Józefa Antczaka²³.

W kwietniu 1943 r., zastosowano zasadę wykonywania zapadłych wyroków kar śmierci w obozie koncentracyjnym KL Stutthof, gdzie przewożono więźniów po uprzednim zastosowaniu wobec nich tzw. aresztu ochronnego (Schutzhaftbefehl). Procedura zastosowania aresztu ochronnego uległa uproszczeniu w 1944 r., gdyż był on bezpośrednio wdrażany przez placówkę gestapo w Ciechanowie/Płocku, bez uprzedniej zgody RSHA. Egzekucje przeprowadzono w KL Stutthof 20 kwietnia 1943 r. oraz 21 czerwca 1944 r. Osoby stracone 20 kwietnia 1943 r. skazane zostały na karę śmierci przez sąd doraźny 13 kwietnia 1943 r., (*Das Standgericht für den Regierungsbezirk Zichenau und den Kreis Sudaun*) natomiast osoby stracone 21 czerwca 1944 r. skazane zostały na karę śmierci w wyniku posiedzenia sądu doraźnego 20 maja 1944 r. Sąd doraźny 13 kwietnia 1943 r. skazał na karę śmierci 16 żołnierzy podziemia, w tym przypadku zachował się protokół z jego posiedzenia. Wzięli w nim udział: przewodniczący SS-Sturmbannführer Hinze, ławnicy SS-Obersturmführer Baumann,

Lista osób skazanych dnia 4.02.1944 r., AIPN, GK 629/I/1907

Fragment akt osobowych żołnierza Armii Krajowej Jerzego Michalika, skazanego na karę śmierci przez sąd doraźny 4.02.1944 r., poz. 10 na liście skazanych, AIPN GK 629/3595

SS-Oberscharführer Hauck, tłumacz SS-Mann Ast. Egzekucja więźniów w KL Stutthof przez powieszenie 20 kwietnia 1943 r. trwała od godz. 14.30 do 16.27²⁴.

O karze śmierci decydował niekiedy stan zdrowia więźnia. Świadczy o tym przykład Stanisława Dominiaka, u którego stwierdzono otwartą gruźlicę płuc.

Z obawy przed dalszym zarażeniem i niemożnością wysłania do obozu koncentracyjnego, Standgericht wydał wyrok śmierci, który został wykonany przez rozstrzelanie w więzieniu policyjnym w Pomiechówku dnia 19 marca 1944 r. o godz. 14.00²⁵. Sąd doraźny bardzo rzadko uniewinniał osoby zatrzymane. Stało się to w przypadku Mariana Chmielewskiego, Bolesława Purzyckiego, Haliny, Henryki i Zofii Petrykowskich, którzy uniewinnieni zostali

wyrokiem z dnia 15 września 1942 r. i zwolnieni z obozu w Działdowie 2 października 1942 r.²⁶

Reasumując, w świetle zachowanych akt sąd doraźny gestapo w rejencji ciechanowskiej wydał ponad 350 wyroków śmierci, które wykonano w kilku miejscowościach na terenie rejencji oraz w obozie w Działdowie i więzieniu w Pomiechówku. Przeważająca większość zapadłych wyroków dotyczy żołnierzy polskiego podziemia.

Przypisy

- ¹ AIPN, GK 629/1057.
- ² AIPN GK 629/656 (Tadeusz Czapliński), GK 629/4166 (Władysław Nowicki), GK 629/4022 (Michał Niemir).
- ³ AIPN – kartoteka osobowa Geheime Staatspolizei, Staatspolizeistelle Zichenau/Schröttersburg, GK 629/948 (Stanisław Fronczak), GK 629/8152 (Franciszek Brzeziński).
- ⁴ AIPN, GK 629/938 (Haske Fridmann), GK 629/3035 (Mendel Litwinowicz), GK 625/2983 (Hertschek Lipstein), GK 629/3032 (Ruchla Littmann), GK 629/3051 (Janke Lofer), GK 629/10585 (Hertsch Starkopf), GK 629/10985 (Janke Kleister), GK 629/1083 (Icek Goldbruch), GK 629/1329 (Leib Hirschfang), GK 629/10536 (Abe Slozeski) GK 629/9085 (Kirschbaum Saja), GK 629/8558 (Barek Elfenbein), GK 629/918 (Schulim Finkelstein), GK 629/3245 (Isak Mak – w aktach pełna lista 21 Żydów oraz korespondencja z komendantem Hansem Krause w Działdowie odnośnie przeprowadzenia egzekucji), GK 629/889 (Eitelsberg Moschek), GK 629/303 (Chaim Bur), GK 629/227 (Abraham Bornstein), GK 629/5330 (Baruch Rosenbaum), , GK 629/7844 (Moschek Altstein), kartoteka osobowa.
- ⁵ AIPN, GK 629/10571 (Józef Stachurski), GK 629/3, MSW 186 (Zygmunt Affek), kartoteka osobowa.
- ⁶ AIPN, GK 629/5475 (Szymon i Abraham Rybka), kartoteka osobowa, GK 629/8546 (Zachariasz Israel Eisenberg), GK 629/10995 (Iska Rybka).
- ⁷ Marian Zieliński, kartoteka osobowa.
- ⁸ AIPN, GK 629/10164.
- ⁹ AIPN, GK 629/9367.
- ¹⁰ AIPN, GK 629/856 (Ignacy Dzierżanowski-stracony w Rościszewie – Kittlitz), GK 629/3512 (Leopold Mazurowski – stracony w Rościszewie), GK 629/10161 (Leon Pomierny), GK 629/106 (Władysław Bogiel), GK 629/2344 (Antoni Krzywoszyński), GK 629/7116 (Zygmunt Wolski – stracony w Rościszewie), GK 629/10301 (Stanisław Rakowski – stracony w Bodzanowie-Sporwitten), GK 629/8867 (Władysław Jackowski), GK 629/1398 (Władysław Piotrowski), GK 629/3586 (Wiktor Michalak-stracony w Bodzanowie), GK 629/885 (Feliks Dziurlikowski-stracony w Rościszewie), GK 629/1094 – MSW 186 (Gustaw Mossakowski – stracony w Płocku), GK 629/2161 (Leon Kalisz – stracony w Bodzanowie), GK 629/7957 (Zygmunt Benierowski – stracony w Bodzanowie), kartoteka osobowa: Stefan Adamczyk (brak danych o miejscu stracenia), Władysława Kwiatkowska ps. „Wanda” – brak nazwy miejscowości, w której została stracona.
- ¹¹ AIPN, GK 629/103 – MSW 186 (Kazimierz Bogiel- zmarł w KL Mauthausen), GK 629/2583 (Zygmunt Kwiatkowski), GK 629/1184, kartoteka osobowa (Tadeusz Goszczyński – zmarł w AEL Soldau 31.1.1943 r.), Marian Chmielewski – zmarł w KL Auschwitz 1.2.1943 r. (kartoteka osobowa).
- ¹² AIPN, GK 629/4070 (Bolesław Nodzykowski – w Ciechanowie), GK 629/707 (Michalina Czechowska „Nastka” – w Mławie), GK 629/2334 (Stefan Krzykowski – w Pułtusk)
- ¹³ AIPN, GK 629/790 (MSW 186-Zenon Kiembrowski, stracony w Przasnyszu), GK 629/7497 (Edmund Zdanowski, stracony w Przasnyszu).
- ¹⁴ AIPN, GK 629/5733 (Stanisław Sieklicki), kartoteka osobowa.
- ¹⁵ AIPN, GK 629/2730 (Hipolit Lechmański), kartoteka osobowa, GK 629/10852, k. 28, 42-43, kartoteka osobowa: Władysław Adamowski, Zygmunt Adamowski, Tadeusz Banasiewicz
- ¹⁶ AIPN, GK 629/10716 (Jan Szuper), GK 629/487 – MSW 186 (Leon Fabrycki), GK 629/9326 (Tadeusz Kwiatkowski), GK 629/9168 (Lucjan Kociecki), GK 629/312 – MSW 186 (Bronisław Dobrowolski), GK 629/2227 (Adam Krawieczyński), GK 629/3603 (Michał Michalski), GK 629/7892, kartoteka osobowa (Teodor Banasiak ps. „Gnat”) GK 629/210, MSW 186, kartoteka osobowa, (Wojciech Chojnacki ps. „Jaks”) oraz kartoteka osobowa: Feliks Antoszkiewicz ps. „Orzeł”, Aleksander Galas, , Szczepan Biliński, , Hieronim Karolak, Jerzy Suwiński ps. „Szkwał”, Stanisław Syski ps. „Brzoza”, Jerzy Zieliński ps. „Bór”.
- ¹⁷ AIPN, GK 629/3275 (Stefan Małecki i inni), k. 58, GK 629/345 (Wacław Dmoch, Stefan Chodzyński/Chądzyński), Stanisław Chądzyński, Stanisław Kucharski – kartoteka osobowa.
- ¹⁸ AIPN – kartoteka osobowa, GK 629/420.
- ¹⁹ AIPN, GK 629/10964 (Stanisław Zakrzewski i inni), GK 629/4888 (Piotr Potocki), GK 629/4883 (Feliks Potocki).
- ²⁰ Kartoteka osobowa, wyrok wykonano tego samego dnia
- ²¹ AIPN, GK 629/3262 (Henryk Malanowski – żołnierz NSZ), kartoteka osobowa, GK 629/4058 (Stanisław Niski), GK 629/3595, GK 10968 Geheim-Tagebuch, k. 331 (Jerzy Michalik – przerwanie przesłuchania), GK 629/231 (Jan Czajkowski-GL), GK 629/237 (MSW 186) – Antoni Czarzasty, GK 629/485 – MSW 186, GK 629/10968, Tagebuch, k. 327 (Józef Fabisiak, ps. „Wyrwa”), GK 629/595 – MSW 186 (Stanisław Gajewski, ps. „Babinicz”), GK 629/1010 – MSW 186, GK 629/10968, k. 289, 291, kartoteka osobowa (Edmund Mazurkiewicz), GK 629/7182, kartoteka osobowa (Wincenty Woźnicki, ps. Bończuk”), GK 629/9036, GK 629/10968, k. 357, kartoteka osobowa (Tadeusz Kęsicki – żołnierz NSZ), GK 629/5010, GK 629/10968, k. 281, kartoteka osobowa (Józef Przybyliński, ps. „Bohun”), GK 629/5187, GK 629/10968, k. 331 (Kazimierz Redziński), GK 629/8655 (Jan Frydrychowski), GK 629/5384, GK 629/10968, k. 337, kartoteka osobowa (Tadeusz Rublikowski, ps. „Bolesław”), GK 629/4047, GK 629/10968, k. 307 (Władysław Nika, ps. „Podkowa”), kartoteka osobowa, GK 629/237 – MSW 186, k. 12, GK 629/10968, k. 313 (Tomasz Dańczuk), GK 629/10968 Tagebuch, k. 241, kartoteka osobowa (Jan Antczak ps. „Wiłek”), GK 629/10968, k. 281, 337, kartoteka osobowa (Stanisław Bańka, ps. „Zbyszek” i „Jowisz”, Stefan Białacki), GK 629/10968, k. 281, kartoteka osobowa (Mateusz Falkowski, ps. „Sęp”), GK 629/10968, k. 295,

kartoteka osobowa (Mieczysław Grabowski), GK 629/10968, k. 297-298, 305, 337, kartoteka osobowa (Stefan Garwacki, ps. „Łokietek”, Stanisław Grochowalski, ps. „Jaroń”, Stefan Gumowski, ps. „Iskra”), GK 629/10968, k. 355, kartoteka osobowa (Bronisław Jankowski, ps. „Sikorka”), GK 629/10968, k. 295, 305, 313, 341, kartoteka osobowa (Wacław Klik, Lucjan Karpiński, ps. „Lew”, Jan Krakowski, Kazimierz Kulczycki ps. „Wierch”, Jan Aleksander Mossakowski ps. „Skiba”, Bolesław Kosowski, ps. „Konrad”), GK 629/10968, k. 281, 351, kartoteka osobowa (Jan Łaskiewicz, Ludwik Lewalski, ps. „Orzeł”), GK 629/10968, k. 295, 331, kartoteka osobowa (Henryk Myśliński), GK 629/10968, k. 313 (Władysław Nowicki), GK 629/1219, MSW 186, kartoteka osobowa (Bronisław Opalski, ps. „Czwartak”), GK 629/10227, kartoteka osobowa (Andrzej Przybyszewski/Przebyszewski – urzędnik z Płocka ps. „Rymsza”), GK 629/10968, k. 281, 305, 319, kartoteka osobowa (Henryk Przedpeński, ps. „Supel”, Ludwik Parzuchowski, ps. „Lis”, , Władysław Pieśniewski, ps. „Włodzimierz”), GK 629/10968, k. 331 (Kazimierz Redziński), GK 629/10968, k. 281, 331, 359, kartoteka osobowa (Bolesław Sieradzki ps. „Piorun”, Antoni Sobczyk, Zygmunt Szczuka), GK 629/10968, k. 281, 305, 313, kartoteka osobowa (Michał Wiśniewski ps. „Smutny”, Ludwik Winnicki ps. „Wicher”, Sergiusz Woyno, ps. „Mirski” – komendant PZP w Płocku, Marian Wild ps. „Dzik”), GK 10968, k. 351, (Jan Zalewski), kartoteka osobowa (Jerzy Kownacki, Czesław Sawicki, Feliks Wojtan ps. „Wrzos”).

²² AIPN, GK 629/1907 – MSW 186 (k. 12).

²³ Kartoteka osobowa.

²⁴ AIPN, GK 629/9563 (Franciszek Merda, stracony 21.6.1944 r.), GK 629/193 (MSW 186 – Jan Chilicki, 21.06.1944 r.), GK 629/596 (Stanisław Gajewski, 20.04.1943 r.), GK 629/7515 (Antoni Zdunowski, ur. 17.1.1925 r., 21.06.1944 r.), GK 629/7517 (Stanisław Zdunowski – 21.06.1944), GK 629/7516 (Jan Zdunowski – 21.06.1944), GK 629/7514 (Antoni Zdunowski, ur. 8.9.1901 r.), GK 629/356, MSW 186 (Roman Dąbrowski ps. „Krakus” i inni – protokół z posiedzenia 20.4.1943 r., k. 115, 123), kartoteka osobowa, GK 629/4715 (Jan Plichta-21.06.1944 r.), GK 629/8827 (Tadeusz Gusanowski – 21.06.1944 r.), GK 629/9350 (Józef Lasek – 21.06.1944 r.), GK 629/1722 MSW 186, kartoteka osobowa Franciszek Szczepaniak ps. „Sebastian” – stracony 20.4.1943 r., kartoteka osobowa: Stanisław Adamczyk, ps. „Kogut” – stracony 20.4.1943 r., Marian Adamski – stracony 21.6.1944 r., Stanisław Aniszewski – stracony 21.6.1944 r., Stanisław Gajewski – stracony 20.4.1943 r.

²⁵ AIPN, GK 629/367 (MSW 186).

²⁶ AIPN, GK 629/5077 (Bolesław Purzycki), GK 629/4606 (Halina Petrykowska), GK 629/4608 (Zofia Petrykowska), GK 629/4607 (Henryka Petrykowska), kartoteka osobowa: Marian Chmielewski (ur. 2.02.1904 r.).

ACTIVITY OF COURT-MARTIAL (STANDGERICHT) REFLECTED IN THE FILES OF GERMAN SECRET STATE POLICE IN CIECHANÓW – PŁOCK

Summary

The court-martial judiciary of German Security Police, besides protective custody (Schutzhaft), was among the primary tools of occupier's terror in General Gouvernement and in territories annexed by the Third Reich, including Ciechanów region (German: Regierungsbezirk Zichenau). Police court-martial (Polizeistandgericht) ruled most often death sentences, particularly against members of Polish resistance movement. Among its victims were also Polish citizens of Jewish ethnicity, illegally returning from the General Gouvernement. The court-martial acted in no accordance with the law, therefore its victims didn't have right to appeal against its verdict. The criminal conduct of the court-martial in Regierungsbezirk Zichenau led to death of several hundreds of people.